

literackiej, 1933), “Ідеологія політичних сторонництв у Польщі щодо Міцкевича 1890–1898” (*Ideologia stronnictw politycznych w Polsce wobec Mickiewicza 1890–1898*, 1937), “У колі культу Міцкевича” (*W kregu kultu Mickiewicza*, 1957), “Міцкевич очима сучасників” (*Mickiewicz w oczach współczesnych*, 1967); по-смертно видано: “Польська література на польських землях в 1831–1863 рр.” (*Polska literatura w kraju w l. 1831–1863*, 1972) та “Юзеф Коженьовський” (*Józef Korzeniowski*, 1978). Помер у Лодзі.

Алла Кравчук

КАВКА ІВАН (нар. бл. 1869 – р. смерті невід.) – скульптор. Народився у с. Поляни (тепер Підкарпатського воєвод., Польща, село ліквідоване). Навчався різьби в дереві в Риманівській різьбарській школі, мистецьку освіту продовжив у Кракові та Будапешті. Працював у Львові від 1892. Виконував головню у дереві історичні та релігійні сцени, продумані за композицією і ретельно оброблені в деталях. 1892 виставив у крамниці *Ставропігійського інституту* рельєф “Покладення Христа до гробу”. Цей твір, як і багатофігурну композицію, офіційно названу з цензурного погляду “Алегорією з історії Русі-України”, експонував на *Галицькій крайовій виставці 1894 р.* у Львові. Справжня назва і сюжет цього твору, що нині зберігається у *Національному музеї у Львові*, – “Возз’єднання України з Росією 1654”. До сюжету з епохи визвольної війни сер. XVII ст. скульптор повернувся у статуетці “Б. Хмельницький на коні”, яку показав на виставці *Товариства для розвитку руської штуки* у Львові 1900. На ній експонував також два рельєфи і рисунки. Тоді працював уже в Кракові. Реставрував скульптури Зигмунтівської каплиці на Вавелі, різьбив у камені надгробні пам’ятники. Брав участь у скульптурному оздобленні інтер’єру греко-католицької катедри у Перемішлі (тепер Підкарпатського воєвод., Польща). Місце смерті не відоме.

Юрій Бірюльов

КАВ'ЯРНІ – заклади громадського харчування та відпочинку, в яких подають каву, інші напої та десерти. Перші К. з’явилися у Львові в 1780-ті. Спочатку К. працювали тільки в теплу пору року, оскільки були розташовані в легких дерев’яних павільйонах, що стояли на Нижніх Валах (тепер парний бік *просп. Свободи*). Крім кави, в таких павільйонах подавали прохолодні напої. Основними клієнтами К. на Нижніх Валах були австрійські чиновники, які працювали в приміщеннях колишньої *єзуїтської колегії* (тепер середня школа № 62 на *вул. Театральній*, 13). Власниками перших у Львові закладів, у яких подавали каву та солодощі, були *німці* (Карл Гартман, Фердинанд Гросс, Вольф та ін.).

На поч. XIX ст. каву подавали і в *цукернях*. Першим постійним закладом такого типу була цукерня швейцарця *Домініка Андреоллі*, яка від 1803 працювала в проході з *пл. Ринок* на *пл. Св. Духа* (тепер *пл. І. Підкови*), згодом названому *пасажем Андреоллі*. На деякий час саме цукерні стали головними закладами, де подавали каву.

Першою К., яку відкрили у Львові в спеціально спорудженому для неї приміщенні, була “Віденська” (тепер *просп. Свободи*, 14). Будинок для неї звели 1828–1829 за проектом Матео Брезані на гроші Карла Гартмана. “Віденська” швидко стала найпопулярнішою К. у місті. Від 1847 її провадила Климентина Гартман, а згодом – її донька Ірена Рюстель. 1870 за-



Інтер’єр кав’ярні “Сан-Сусі” (тепер *вул. Банківська*, 5). Поч. XX ст. Архівне фото

Кав’ярня “Віденська” (тепер *просп. Свободи*, 14). Листівка поч. XX ст.



клад перейшов до рук родини Зиберів, які 1880 перебудували її в неоренесансному стилі. Наступні власники добудували 1902 з боку пл. Св. Духа відкриту терасу, а новий інтер'єр оформили в стилі *сецесії*. Декоративні панно для "Віденської" виготовили *Ю. Крупський* та *Ф. Зайховський*. Напередодні *Першої світової війни* заклад перейшов у власність міста. Деякий час існував проєкт знесення "Віденської", щоб на її місці та на території прилеглої площі збудувати нову *ратушу*.

Першим "мистецьким" клубом Львова в сер. XIX ст. була К., що належала Янові Добровольському й від 1843 діяла на вул. *Краківській*, 10 (будинок не зберігся). Її відвідували львівські художники та скульптори, зокрема *П. Філіппі*, *Л. Марконі*, *Т. Копистинський* та ін. Заклад, який за специфічну атмосферу та постійний тютюновий дим називали "пекелком", пропрацював до 1902. Ще одна популярна в другій пол. XIX ст. серед міської богемі К. існувала при ресторані Міхала *Тепфера*, який від 1852 діяв на вул. *Шевській*, 12.

К., яку 1842 відкрили в новозбудованому *театрі Скарбека*, збанкрутувала вже через десять місяців роботи. Нова К. "Театральна" з'явилася в приміщенні

театру лише в 1880-ті, заклад проіснував до поч. XX ст. Його головними клієнтами були актори та підприємці з прилеглої єврейської ділянки *Кракідали*.

Від 1845 працювала К. на *Високому Замку*. 21.06.1855 її відвідав імператор *Франц Йосиф I*. Упродовж 1870–1880-х у будинку "Під Лебедем" (вул. *Галицька*, 10) працювала К. *Адольфа Маньковського*, постійним відвідувачем якої був письменник *Ян Лям*.

Багато нових К. з'явилося у Львові 1906–1913. У місті 1911 їх налічували 46. Більшість із заснованих тоді К. мала інтер'єри в стилі *сецесії*. Власники деяких із них колекціонували сучасне мистецтво й, бажаючи привабити клієнтів, виставляли мистецькі твори у своїх К. 1909–1910 відкрилися: "Штука" (вул. *Театральна*, 10), "Шкотська" (просп. *Т. Шевченка*, 27), а також "Касино де Парі" (вул. *Л. Курбаса*, 3), у якому згодом працювала К. "Багателя". Інтер'єри всіх трьох закладів оформляли відомі львівські митці: *Ф. Вигживальський* зробив розписи у "Штуці", *З. Бальк* – в "Касино де Парі", панно на сюжети лицарських романів для "Шкотської" намалював *В. Белецький*. Від 1911 працювала К. "Варшава" (пл. *Генерала Григоренка*, 3), у розкішному інтер'єрі якої навіть був фонтан із живими рибками.

На зламі XIX–XX ст. модними К. Львова уважали "Монополь" (пл. *А. Міцкевича*, 8, будинок не зберігся), "Центральна" (пл. *Галицька*, 7), а також К., власником якої був *Фридрих Шнайдер* (спочатку діяла в пасажі *Андреоллі*, згодом на просп. *Т. Шевченка*, 7; будинок не зберігся).

Зі збільшенням у місті кількості К. частина закладів одержала постійних клієнтів. К. стали місцями традиційних зустрічей та спілкування. Члени українського мистецького об'єднання "Молода Муза" (*П. Карманський*, *М. Рудницький*, *С. Чарнецький*, *М. Яцків* та ін.) зазвичай збиралися в "Монополі". Серед польських митців особливо популярним був заклад *Ф. Шнайдера*, його відвідувачами були *Г. Запольська*, *Я. Каспрович*, *Л. Стафф*,

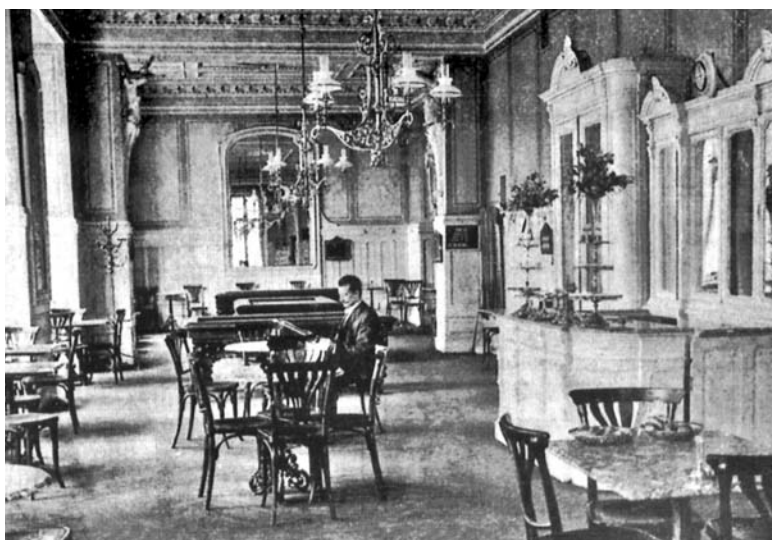
Будинок, у якому працювала кав'ярня "Шкотська".
(тепер просп. Т. Шевченка, 27).
Сучасне фото



О. Ортвін, К. Сихульський, С. Дембіцький. “Центральну” та “Монополь” зазвичай пообіді відвідував І. Франко. Викладачі Львівського університету збиралися в “Шкотській”. Особливо часто відвідували цей заклад науковці-математики, засновники *Львівської математичної школи*, які дискутували тут про проблеми функціонального аналізу. Завсідниками “Шкотської” були С. Банах, Г. Штайнгаус, С. Улям, В. Орлич, С. Мазур та ін. Обговорюючи складні математичні проблеми, учені часто писали формули безпосередньо на поверхні столиків, тож власник запропонував відвідувачам записувати свої викладки до спеціально заведеної книжки, яку з часом назвали “Шкотською книгою”. У К. зустрічалися фінансисти, військові, представники різних політичних середовищ тощо.

Після *Першої світової війни* кількість К. у Львові зменшилася, головними причинами були економічна криза та гіперінфляція. У міжвоєнний період фешенебельними закладами вважали “Віденську”, “Шкотську”, “Гранд-кафе” (просп. Свободи, 13), “Європейську” (вул. В. Винниченка, 1) та ін. Серед нових закладів, які з’явилися в міжвоєнний період, виокремлювалася “Де ля Пе” (пл. А. Міцкевича, 6/7), яку назвали на честь підписаного в червні 1919 у Парижі Версальського мирного договору (фр. “la paix” – мир). У міжвоєнний період відбулися зміни в атмосфері, яка від австрійських часів панувала в більшості львівських К. У багатьох К. з’явилася музика, почали влаштовувати танці, кав’яренькові заклади перетворилися з місць усамітненого читання газет та товариського спілкування у вузькому колі на місця бучних і голосних розваг. Суттєвою зміною в атмосфері львівських К. стала поява в них жінок, яким раніше непристойно було з’являтися в таких закладах.

Після *Другої світової війни* більшість львівських К. закрили, а їхні інтер’єри понищили. Нечисленні вцілілі К. поступово деградували до рівня пересічних радянських закладів громадського харчування.



Винятки були, радше, поодинокими, як, наприклад, відкрита 1979 К. “Вірменська” (тепер “Вірменка”, вул. Вірменська, 19). У цьому закладі у 1980-ті збиралися митці та вільнодумна молодь. Каву у “Вірменці” відвідувачі часто пили на вулиці, ставлячи горнятка на підвіконня будинку.

Серед літераторів та журналістів популярною була К., розташована в *Пороховій вежі* (вул. Підвальна, 4). Стилізований під давнину інтер’єр розробили як дипломний проект студенти Львівської академії мистецтв (тепер *Львівська національна академія мистецтв*) В. Гітерман та В. Савін.

Нелегальні підприємці, які в радянський час торгували з іноземцями, облюбували К., розташовану в *готелі “Жорж”*, що тоді називався “Інтурист” (пл. А. Міцкевича, 1/2).

Інтер’єр кав’ярні “Центральна” (тепер пл. Галицька, 7). Поч. XX ст. Архівне фото



Інтер’єр кав’ярні “Штука”. (вул. Котлярська, 8). Сучасне фото



Кав'ярня "Світ кави"
(пл. Катедральна, 6).
Сучасне фото

Серед студентів та аспірантів Львівського університету популярними упродовж 1980–1990-х були К. "Інтеграл" (просп. Т. Шевченка, 32, вхід з вул. М. Грушевського), а також три К., які працювали на початку парного боку сучасної вул. П. Дорошенка (тепер у перебудованому павільйоні – заклади торгівлі). Через те, що згадані К. були розташовані в металевому павільйоні, всі три заклади мали спільну простонародну назву "бляшанка".

Відродження К. у Львові почалося наприкін. 1980-х. Першим закладом, для якого спеціально розроблено стилістично витриманий у ретро-стилі інтер'єр, стала відкрита наприкін. 1987 К. "Старий трамвай" на вул. І. Нечуя-Левицького, 2. Інтер'єр закладу, який спроектували В. Турецький, І. Павлюченко та Б. Турецький, відтворював салон старого трамвая. Від сер. 1990-х найпопулярнішими кав'яреними закладами міста стали "Кастелярі" (власник – В. Кашицький) на вул. В. Винниченка, 6 (тепер півний бар "Кумпель") та "Лялька" (пл. Данила Галицького, 1; у приміщенні Львівського обласного театру ляльок). "Кастелярі" був першим у новітній час закладом Львова, де з кавою подавали вишукані десерти, а "Лялька" приваблювала відвідувачів проведенням мистецьких акцій, концертами з живим звуком, переглядом кіноновою тощо.

Важливим етапом відродження кав'ярених традицій Львова стало відновлення

06.06.1998 роботи "Віденської". З ініціативи власника Олега Мандюка за старими кресленнями було ретельно відтворено внутрішній інтер'єр закладу, 2002 відбували зруйновану під час Другої світової війни терасу з боку пл. І. Підкови.

Перед терасою закладу встановлено скульптуру персонажа роману Я. Гашека вояка Швейка (скульптор *Сергій Олешко*). Розташований в історичному будинку, заклад має чотири зали, крім К., у будинку працює ресторан та готель. З огляду на давні традиції та високий рівень сервісу, "Віденська" – найпрестижніший заклад такого типу у Львові, місце зустрічі політичного бомонду.

Дуже популярною серед львів'ян та гостей міста є К. "Світ кави" (пл. Катедральна, 6), яка пропонує відвідувачам бл. 30 сортів арабіки з усього світу. Каву тут можна не тільки скуштувати, але й придбати з собою, а також дібрати кавові аксесуари. Інтер'єр закладу оформлено автентичними антикварними кавоварками та млинками, а також картинами Олександра та Іванки Войтовичів. За результатами опитування клієнтів, проведеного під час Третього щорічного фестивалю "Свято кави" 2009, "Світ кави" визнано найкращою К. міста.

Високі стандарти обслуговування та мистецьки оформлені інтер'єри демонструють й інші львівські К. Під час облаштування К. "Фреска" (вул. Краківська, 9) було розчищено з-під тиньку частину давнього стінного розпису XIX ст., який залишили в інтер'єрі.

У культурно-мистецькому центрі "Дзига" (вул. Вірменська, 35) діє К. "Під клеписдрою", стіни цього закладу прикрашають картини відомих сучасних художників Львова. У будинку на вул. В. Винниченка, 12, від 2006 працює кафе-читальня товариства "Просвіта" "Кабінет". Заклад періодично влаштовує зустрічі з відомими письменниками, мистецькі акції. Фірмова К. Львівської кавової фабрики "Кава польвівська" працює на вул. П. Ковжуня, 4.

У кав'ярні-галереї "Штука" (вул. Котлярська, 8), яка діє від 2009, відновивши традиції давньої К. з цією ж назвою, відбу-

Пам'ятник воякові Швейку
біля кав'ярні "Віденська".
Скульптор С. Олешко.
Сучасне фото



ваються презентації книжок, вечори фламенко, аргентинського танго, експонують виставки живопису, фотографії тощо.

К. – невід’ємна частина специфічної суспільної атмосфери Львова. На 2009 у Львові діяло понад 200 закладів, у яких подають каву.

Андрій Козицький

КАГАНЕ ДАВИД (Kahane Dawid; 13.03.1903–24.09.1997) – рабин, єврейський громадський і релігійний діяч. Народився в м. Гримайлів (тепер смт Гусятинського р-ну Тернопільської обл.) в сім’ї власника невеликої цегельні. Навчався у початковій школі в Гримайлові. Одночасно відвідував хедер (початкову єврейську релігійну школу), де вивчав основи юдаїзму під керівництвом голови рабинатського суду (даяна) Гримайлова Іцхака Вайцфельда. 1917–1923 навчався в Тернопільській гімназії, згодом у рабинатських семінаріях Бреслау (тепер м. Вроцлав, Польща) і Берліна. Захистив у Віденському університеті докторську дисертацію “Юдаїзм та євреї у польській літературі XVIII–XIX ст.”.

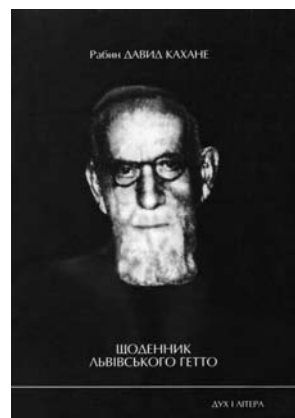
1929 оселився у Львові, викладав релігію у державних польських і приватних єврейських школах. Від 1930 – рабин Сикстуської синагоги на вул. К. Шайнохи (тепер вул. Банківська, будівля не збереглася). У листопаді 1930 призначений керівником Наукового інституту з вивчення ТаНаХу (Старого Завіту). Від квітня 1936 – помічник рабина для євреїв-військовослужбовців львівського гарнізону. 1937 одружився з дочкою відомого львівського торговця нерухомістю Мордехая Ізраєля Енглера – Нехамою. Під час першої радянської окупації Львова (1939–1941) викладав польську мову й літературу в польській школі. У травні 1940 був звільнений з роботи через нібито некваліфікованість. Під час німецької окупації Львова (1941–1944) спочатку був членом релігійного відділу *юдентрату*, деякий час служив у єврейській поліції в *гетто*. 23.05.1943 під час знищення в’язнів *Янівського табору* К.

вдалося втекти. Переховувався в резиденції митрополита *Андрея Шептицького* і монастирі *студитів* у Львові. Після повернення 1944 до Львова Червоною армією К. декілька місяців працював у рабинаті єврейської громади у Львові, який розмістився в синагозі на вул. Вугільній, 3. Офіційно був старшим бібліотекарем єврейської бібліотеки у Львові, проте насправді виконував обов’язки рабина. У лютому 1945 разом із сім’єю (яку також врятували українські *студитки*) виїхав до Польщі. 1947–1950 – голова Ради рабинів Польщі, 1948–1950 – головний рабин Війська Польського у званні полковника. 1951 К. виїхав до Ізраїлю. Спочатку працював у військовому рабинаті, 1952–1967 – головний рабин військово-повітряних сил Ізраїлю. Звільнившись з армії, 1968 очолив рабинат єврейської громади в Аргентині, 1969–1975 – голова рабинатського суду в м. Буенос-Айрес. 1975 повернувся до Ізраїлю. Основні праці: “Щоденник львівського гетто” (*Lvov Ghetto Diary*; 1978, український переклад 2003), “Після потопа” (на івриті, 1981). Помер у Тель-Авіві.

Ігор Смольський

КАГАНОВА ЛЮБОВ (нар. 05.02.1927) – акторка, театральна діячка. Заслужена артистка України (1967). Народилася у м. Ніжині Чернігівської обл. 1950 закінчила Київський інститут театального мистецтва ім. І. Карпенка-Карого, де навчалася в народного артиста України В. Вільнера.

Від 1950 – артистка театру ім. М. Заньковецької (тепер *Національний академічний український драматичний театр ім. М. Заньковецької*). За майже 60 років театральної діяльності створила бл. 100 яскравих образів, які постійно відзначала критика й театральна громадськість. Серед них: Оксана (“Доки сонце зійде, роса очі виїсть”), Ярина (“Невольник”) М. Кропивницького; Софія (“Безталанна”) І. Карпенка-Карого), Ліля (“Дочка прокурора” Ю. Яновського), Мавка (“Лісова пісня” *Лесі Українки*), Емма (“Сім’я злочинця” П. Джакометті), Лариса Огудалова



Д. Кагане.
Щоденник львівського гетто.
2003 р. Обкладинка

Любов Каганова



НАЦІОНАЛЬНИЙ АКАДЕМІЧНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ДРАМАТИЧНИЙ
ТЕАТР
ІМЕНІ
МАРІЇ ЗАНЬКОВЕЦЬКОЇ

Рік заснування 1917

Логотип
театру ім. М. Заньковецької



Кашкет вихованця польського корпусу кадетів

Будинок школи кадетів піхоти
на вул. Стрийській.
Поч. XX ст.
Архівне фото

(“Безприданниця” О. Островського), Офелія (“Гамлет”), Регана (“Король Лір”) – В. Шекспіра; Юдиф (“Уріель Акоста” К. Гуцкова), Марина (“Тріх і покаяння” І. Карпенка-Карого), Байба (“Вій, вітерець” Янки Купали), Роксана (“Спасибі тобі, моє кохання” О. Коломійця), Аркадіна (“Чайка” А. Чехова), Долорес (“Камінний господар” Лесі Українки), Панченко (“Кафедра” В. Врублевської), Джованна (“Декамерон” Д. Боккаччо), Мюллерова (“Пригоди бравого вояки Швейка” Я. Савченка за Я. Гашеком), Євгенія (“Танго” С. Мрожека), Мати (“Чорна Пантера і Білий Ведмідь”), Пульхера (“Брехня” – обидві В. Винниченка); Мати (“Така любов” П. Когоута), Ребекка (“Сейлемські відьми” А. Міллера), Пані Парпале (“Кнок” Ж. Ромена), Годувальниця (“Медея” Ж. Ануя), Матильда (“Моя професія – синьйор з вищого світу” Д. Скарначчі, Р. Тарабузі), Матильда (“Гарольд і Мод” Ж. Карр’єра, К. Хігінса), Тітка (“Івона, принцеса Бургундська” В. Гомбровича), Джин (“Квартет” Р. Харвуда), Бабуся (“Вісім люблячих жінок” Р. Тома), Бабуся (“Валентин і Валентина” М. Рощина), Вдова (“Хелемські мудреці” М. Гершензона), Сара (“Сміх лангусти” Д. Маррелла).

Акторський діапазон К. – від лірико-драматичного жанру до гротеску, її ролі органічно входять у постановки знаних і молодих режисерів завдяки здатності акторки відчувати режисерське трактування, зберігаючи власну, неповторну характеристику персонажа.

Мешкає у Львові.

Мирослава Оверчук

КАДЕТІВ КОРПУС № 1 – польський військовий навчальний заклад, який

1921–1939 діяв у Львові (від березня 1933 називався “Корпус кадетів № 1 маршала Юзефа Пілсудського”). Навчальний заклад було створено в Кракові 30.10.1918 як першу військову школу незалежної Польщі. У березні 1921 заклад переведено до Львова, де розташовано в приміщенні колишньої австрійської *школи кадетів піхоти*.

Навесні 1921, всупереч забороні корпусного командування, частина кадетів виїхала зі Львова і взяла участь у Третьому силезькому повстанні (03.05–25.06.1921). Під час боїв проти німецьких сил львівські кадати зазнали втрат. Першим 21.05.1921 загинув вісімнадцятирічний Зигмунт Закшевський. Від 1930 дату 21 травня визначено днем свята корпусу (усі інші корпуси кадетів Польщі цього дня відзначали свято польських кадетів).

Корпус мав подвійне підпорядкування: Міністерству військових справ і Міністерству релігії та освіти. У корпусі кадетів навчалися головню діти військових. Перевагу надавали сиротам, чиї батьки були військовослужбовцями й загинули під час виконання службових обов’язків. Для вступу до першого класу вік кандидата не повинен був перевищувати 15 років. Навчання було платним, оплата мала покривати кошти на утримання й харчування кадета. Частина кадетів була звільнена від оплати. *Українців* до корпусу не приймали.

За навчальною програмою заклад був середньою школою високого рівня викладання, закінчення якого давало право на одержання свідоцтва зрілості (матури), яке прирівнювали до свідоцтв, що видавали у державних середніх школах математично-природничого нахилу. Поряд із загальноосвітніми предметами, кадетам викладали військові та спеціальні дисципліни. Посиленою була фізична підготовка. Навчання в корпусі тривало спочатку п’ять років, а після реформи середньої освіти, від 1934/1935, – шість (чотири роки гімназійні та додатково два – ліцейні).

Корпус поділявся на шість (спочатку – п’ять) рот (бл. 60 кадетів кожна). Рота по-



ділялася на два взводи, кожний взвод становив один шкільний клас. Максимальна кількість вихованців не перевищувала 450 осіб. 17.03.1933 шефом корпусу став *Юзеф Пілсудський*. Водночас зі зміною назви корпусу для кадетів запровадили нові погони, на яких додатково вміщено ініціали “JP”.

Вихованці кадетського корпусу після його закінчення вступали до офіцерських шкіл різних родів зброї або до цивільних вищих навчальних закладів. Військову кар’єру зазвичай обирали бл. 80% випускників. На осінь 1939 атестати зрілості в навчальному закладі здобув усього 1201 кадет.

Колишніми львівськими кадетами були генерал дивізії Ч. Борковський-Чубрит, військові льотчики Р. Бейль та В. Урбанович, командир підводного човна “Ожел” Я. Грудзінський та його заступник А. П’ясецький.

У вересні 1939 після початку *Другої світової війни* кадети взяли участь в обороні Львова від німецьких військ. Наприкінці першої декади вересня 1939 до Львова із Равича евакуювали корпус кадетів № 2. Його командант В. Ковальський перебрав керівництво над обома корпусами (тогочасний керівник корпусу № 1 С. Данилюк був скерований до війська).

За час існування корпусу кадетів ним командували: С. Главатий (1918–1920), А. Йоган (1920–1921), Т. Міхальський (1921–1923), В. Жебровський (1923–1927), С. Відацький (1927–1929), А. Лукасевич (1929), К. Фльорек (1929–1933), Ф. Вельгут (1933–1938), С. Данилюк (1938–1939).

Після встановлення у Львові радянської влади обидва кадетські корпуси, що перебували в місті, були ліквідовані, а їхній офіцерський склад заарештував НКВС. Приміщення корпусу кадетів № 1 у грудні 1939 передано новоствореному Львівському піхотному училищу Червоної армії.

Михайло Слободянюк

КАДЕТІВ ПІХОТИ ШКОЛА – австрійський військовий навчальний заклад, що діяв у Львові 1899–1914. Угоду про



Будинок колишньої школи кадетів піхоти (тепер Академія сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного). Сучасне фото

будівництво у Львові школи, розрахованої на 200 кадетів, підписав у лютому 1890 президент міста *Едмунд Мохнацький* та представники військового міністерства на чолі з генерал-майором Францом Фельденгауером. Визначену під будівництво землю Львів безкоштовно передав військовому відомству Австрії.

Місто запропонувало під забудову на вибір шість ділянок, зокрема й на *Вульці* поблизу *Пелчинського ставу*, на *Кастелівці*, на *вул. Зеленій* на *Цетнерівці*, на *вул. Св. Войцеха* (тепер *вул. О. Довбуша*). Остаточного обрано ділянку біля *вул. Стрийської*. Орієнтовна вартість проєкту – 500 тис. флоренів. Через відсутність коштів будівництво розпочалося тільки через сім років. Під час перемовин, які в квітні 1897 провів із військовим міністерством у Відні новий президент Львова *Годзимир Малаховський*, досягнуто домовленості, що обов’язковими предметами в цій школі будуть польська і руська (українська) мови, а галичани матимуть пріоритет, вступаючи на навчання.

Будівництво тривало 1897–1898. Головну будівлю школи за проєктом архітектора *Філіпа Покутинського* звало будівельне підприємство “Й. Айслер та брати” з Відня.

Школа складалася з чотирьох основних будівель: головного будинку, шпиталю для вихованців, житлової споруди для персоналу й будинку команданта (у якому розташовувались канцелярія та помешкання

Урочистості в корпусі кадетів № 1. 1931 р. Архівне фото



викладачів). Зведено також допоміжні будівлі, стайні та споруди для зберігання кінних екіпажів, будиночок порт'є, кегельбан, влаштовано плац для шикування вихованців, спортивні майданчики, тенісні корти. Навколо комплексу посаджено великий сад. Школу оточено міцним цегляним парканом. У липні 1899 заклад передали військовій владі.

Першим командантом школи у серпні 1899 призначено майора Отто Шміда, який до цього був командиром 2-го батальйону Галицького (Коломийського) полку піхоти барона Рейнлендера № 24.

На перші екзамени до кадетської школи 1899 зголосилось 25 кандидатів, із яких 20 прийняли на навчання (серед них п'ятьох з умовою, що до Різдва вони поліпшать знання німецької мови). До закладу приймали молодь 14–17 років з належним станом здоров'я та закінченими щонайменше на “задовільно” чотирма нижчими класами реальної школи або гімназії. Навчання тривало чотири роки. Випускники четвертого року залежно від успіхів у навчанні одержували військове звання кадета-заступника офіцера (від 1909 – фенриха) або кадета-фельдфебеля. Протягом наступного року служби в частинах піхоти або стрілецьких підрозділах вони одержували звання лейтенанта. Під

час навчання в школі слухачі мали звання вихованця (*Zogling*), а не кадета. Навчання було платним. Платня залежала від походження: за синів дійсних офіцерів і тих, хто перебував на пенсії, військових капеланів протестантського і православного віровизнання, військових чиновників – 24 корони щорічно; за синів службовців у резерві, цивільних державних чиновників, урядовців цісарсько-королівського двору, а також державних службовців і слуг цісарсько-королівського двору – 160 корон щороку, за синів інших громадян – 300 корон річно.

Урочисте відкриття школи та освячення навчального комплексу відбулось 01.10.1899 за участі єпископа Вебера та митрата Белецького. На урочистості були намісник Галичини *Л. Пінінський*, командувач 11-го армійського корпусу *Ф. Фідлер*, віце-президент Львова *Шнаер*. Урочиста присяга перших 30 випускників закладу відбулась 18.08.1900, у день народження імператора Австрії *Франца Йосифа I*.

У серпні 1903 начальника школи підполковника *О. Шміда* перевели до 54-го піхотного полку, новим призначили майора *М. фон Хмельовського* із 93-го піхотного полку. Від 1908 школою керував майор *Ю. Вольний* із 8-го полку піхоти, якого згодом замінив *Г. Вернер*, майор 15-го полку піхоти.

Останній випуск у школі відбувся 06.08.1914, уже після початку *Першої світової війни*. Через наступ російських військ школу евакуювали зі Львова. 16.10.1914 відбувся перший позачерговий випуск воєнного часу. Після звільнення Львова від російської окупації в червні 1915 школа до міста не повернулася. До 1918 вона залишалась на території Австрії, де за скороченою програмою готувала кандидатів в офіцери воєнного часу.

Серед випускників школи були й *українці*, зокрема майбутні старшини *Української Галицької Армії* *Г. Стефанів* та *Б. Шашкевич*.

Під час українсько-польських боїв у Львові в листопаді 1918 будівлі колиш-

Студентський гуртожиток № 9 на вул. М. Лукаша, 2. Сучасне фото



ньої школи у Львові зайняли польські сили. Українські військові здійснили три невдалі штурми цих приміщень. У міжвоєнний період у колишніх приміщеннях школи діяв *корпус кадетів № 1* Війська Польського, у повоєнний час – Львівське військово училище. Тепер у приміщеннях школи діє Академія сухопутних військ України ім. гетьмана Петра Сагайдачного.

Михайло Слободянюк

КАДЕТСЬКА ГОРА – пагорб, розташований на південь від центру Львова між вул. Д. Вітовського, вул. А. Сахарова, вул. Стрийською та Парком культури та відпочинку ім. Б. Хмельницького. До кін. XIX ст. це була частина Вулицьких пагорбів, помережаних ярами та глиняними кар'ерами цегельень, які півколом оточувала долина річки *Сороки* (інша назва – Вулицький потік) з кількома ставами.

Після створення 1899 на Помірках (ріг теперішніх вул. Стрийської і вул. Гвардійської) *Школи кадетів ніхоти* (тепер Академія сухопутних військ України ім. гетьмана Петра Сагайдачного) узгир'я стало називатися К. Г.

На поч. XX ст. північний схил гори розбили на ділянки-парцели й почали забудовувати. На вул. Кадетській (тепер вул. Гвардійська) спорудили кілька багатоповерхових кам'яниць, а на вул. Гербуртів (тепер вул. М. Глінки), вул. Косинерській (тепер вул. І. Карпинця), вул. Похилій будували вілли.

Забудова гори продовжилась у міжвоєнний період. На вул. Т. Бой-Желенського, 5, за підтримки родини Абрагамовичів створили виховний заклад, збудований 1928–1930 у стилі неокласицизму за проектом *М. Нікодемівича*. Заклад складався з гімназії та інтернату (школа-інтернат № 1 ім. Б.-І. Антонича).

Навпроти, під № 14, за проектом *Е. Червінського* 1921–1927 спорудили II Дім техніків – гуртожиток для студентів *Львівської Політехніки*. У 1950–1970-ті на вул. М. Лукаша та вул. Відкритій спорудили ще декілька гуртожитків.

З парного боку вул. Г. Малаховського (тепер вул. Остроградських) у 1930-ті збудували кілька типових житлових будинків у стилі *функціоналізму*. З другого боку цієї вулиці створили комплекс Міських сиротинців.

На краю схилу, де вул. М. Лукаша перетинається з вул. Остроградських (поблизу гуртожитку під № 46), багато років стоїть камінь із написом: “Тут буде споруджено пам'ятник львівським ученим, що загинули в роки Другої світової війни”. У липні 1941 на західному схилі К. Г. гітлерівці стратили відомих львівських науковців та членів їхніх родин (усього 46 осіб, переважно *поляків*). До 40-річчя цієї трагічної події мали відкрити пам'ятник. Скульптурну групу авторства *Е. Миська* встановили в яру, навпроти будинку на вул. А. Сахарова, 42. Однак тоді відкриття монумента не відбулося через активізацію в Польщі антикомуністичного руху на чолі з незалежною профспілкою “Солідарність”. Радянське керівництво відмовилось відкривати у Львові пам'ятник полякам. Формальним приводом відмови стало визнання роботи *Е. Миська* недостатньо зрілою з ідеологічного боку. Зокрема запідозрили, що в одній із постатей скульптурної групи пам'ятника зображено колишнього прем'єр-міністра Другої Речі Посполитої, професора нарисної геометрії Львівської Політехніки *К. Бартеля*, хоча скульптор обрав своїми моделями цілком випадкових людей. Декілька років незавершений пам'ятник стояв у яру. На-



Меморіальний знак на будинку школи-інтернату № 1 ім. Б.-І. Антонича (вул. Т. Боя-Желенського, 5).
Сучасне фото

Меморіальна таблиця на місці розстрілу польських науковців та членів їхніх родин на Кадетській горі.
Сучасне фото

4 LIPCA : ANTONI CIESZYŃSKI WŁADYSŁAW DOBRZANECKI ORAZ DR. TADEUSZ TAPKOWSKI I EUGENIUSZ KOSTECKI ■ JAN GREK Z ŻONĄ MARIĄ ■ JERZY GRZEDZIELSKI EDWARD HAMERSKI ■ HENRYK HILAROWICZ WŁODZIMIERZ KRUKOWSKI ■ ROMAN LONGCHAMPS DE BERIER I JEGO SYNOWIE BRONISŁAW, ZYGMUNT I KAZIMIERZ ■ ANTONI LOMNICKI ■ STANISŁAW MACZEWSKI WITOLD NOWICKI Z SYNEM JERZYM ■ TADEUSZ OSTROWSKI Z ŻONĄ JADWIGĄ I SZWAGIER WNUCZKI KS. WŁADYSŁAW KOMORNICI ORAZ KATARZYNA DEMKO ■ MARIJA REYMANOWA DR. STANISŁAW RUFF, JEGO ŻONA ANNA I ICH SYN ADAM ■ STANISŁAW PIŁAT ■ STANISŁAW PROGUŁSKI Z SYNEM ANDRZEJEM ■ ROMAN RENCKI ■ WŁODZIMIERZ SIERADZKI Z PRZYJACIELEM WOLISCHEM ■ ADAM SOŁOWIJ Z WNUKIEM ADAMEM MIESOWICZEM WŁODZIMIERZ STOŻEK I JEGO SYNOWIE EUSTACHY I EMANUEL ■ KAZIMIERZ VETULANI ■ KACPER WEIGEL Z SYNEM JOZEFEM ■ ROMAN WITKIEWICZ TADEUSZ BOY - ZELEŃSKI 12 LIPCA : HENRYK KOROWICZ STANISŁAW RUZIEWICZ 26 LIPCA : KAZIMIERZ BARTEL	4 ЛІПНЯ : АНТОНІ ЦЕШИЇНСЬКИЙ ВЛАДИСЛАВ ДОБЖАНЕЦЬКИЙ З ТАДЕУШЕМ ТАПКОВСЬКИМ ТА ЕВГЕНІУШОМ КОСТЕЦЬКИМ ЯН ГРЕК З ДРУЖИНОЮ МАРІЄЮ ■ ЄЖИ ГЖЕНДЗЕЛЬСЬКИЙ ■ ЕДВАРД ХАМЕРСЬКИЙ ГЕНРИК ГЛЯРОВИЧ ■ ВЛОДЗИМЕЖ КРУКОВСЬКИЙ РОМАН ЛОНГШАМП ДЕ БЕРЕ ТА ЙОГО СИНІ БРОНІСЛАВ, ЗИГМУНТ І КАЗИМИР ■ АНТОНІ ЛОМНІЦЬКИЙ ■ СТАНІСЛАВ МОНЧЕВСЬКИЙ ВІТОЛЬД НОВІЦЬКИЙ ТА ЙОГО СИН ЄЖИ ■ ТАДЕУШ ОСТРОВСЬКИЙ З ДРУЖИНОЮ ЯДВІГОЮ ТА ШВАГЕР ОНУКІ КС. ВЛАДИСЛАВ КОМОРНІЦЬКИЙ ТА КАТАЖИНА ДЕМКО ■ МАРІЯ РЕЙМАНОВА ДР. СТАНІСЛАВ РУФ, ЙОГО ДРУЖИНА АННА ТА ІХ СИН АДАМ ■ СТАНІСЛАВ ПІЛАТ ■ СТАНІСЛАВ ПРОГУЛЬСЬКИЙ ТА СИН АНДЖЕЙ ■ РОМАН РЕНЦЬКИЙ ■ ВЛОДЗИМЕЖ СЕРАДЗЬКИЙ З ПРИЯТЕЛЕМ ВОЛІШОМ ■ АДАМ СОЛОВІЙ З ОНУКОМ АДАМОМ МЕСОВИЧЕМ ВЛОДЗИМЕЖ СТОЖЕК ТА ЙОГО СИНІ ЄВСТАХІЙ ТА ЕМАНУЕЛЬ ■ КАЗИМИР ВЕТУЛАНІ ■ КАЦПЕР ВЕЙГЕЛЬ ТА СИН ЮЗЕФ ■ РОМАН ВІТКЕВИЧ ТАДЕУШ БОЙ - ЖЕЛЕНСЬКИЙ 12 ЛІПНЯ : ГЕНРИК КОРОВІЧ СТАНІСЛАВ РУЗЕВИЧ 26 ЛІПНЯ : КАЗИМИР БАРТЕЛЬ
---	--



Генрик Кадий

решті його прибрали під час будівництва естакади для трамвайної колії на вул. Сахарова.

На схилі під гуртожитком на вул. М. Лукаша, 1, у 1990-ті поставлено металевий хрест із написом польською та українською мовами: “У цьому місці 4 липня 1941 року гітлерівські кати розстріляли польських професорів львівських навчальних закладів та членів їх родин”.

Нижче встановлено таблицю з переліком страчених (польською та українською мовами).

У 1950-ті на західному схилі К. Г. було засаджено Студентський парк.

Ігор Мельник

КАДИЙ ГЕНРИК (Kadyi Henryk, 23.05.1851–25.10.1912) – учений у галузі анатомії, ректор (1898–1899) *Львівського університету*. Народився в м. Перемишль (тепер Підкарпатського воєвод., Польща). Закінчив медичний факультет Віденського університету (1875).

Працював асистентом кафедри описової анатомії (1876–1878), доцентом кафедри порівняльної анатомії (1878–1881) Ягеллонського університету. 1878 захистив дисертацію “Про око крота звичайного (*Talpa europaea*) з порівняльно-анатомічного погляду” (*O oku kreta pospolitego (Talpa europaea) pod względem porównawczo-anatomicznym*).

Від 1881 – у Львові. Завідував кафедрою нормальної анатомії і гістології (1881–1894), за сумісництвом – кафедрою патологічної анатомії і загальної патології (1881–1890) *Львівської академії ветеринарної медицини*. Одночасно викладав у Львівському університеті: завідувач кафедри зоології (1882–1884); завідувач кафедри нормальної і топографічної анатомії (1894–1912), за сумісництвом завідувач кафедри гістології та ембріології (1896–1898), декан медичного факультету (1896–1897, 1911–1912), ректор (1898–1899), проректор (1899–1900).

Ініціатор реформування Львівської академії ветеринарної медицини. Один із чільних організаторів і перший де-

кан відновленого медичного факультету Львівського університету; керівник побудови корпусів медичного факультету на вул. *Пекарській*.

Президент *Львівського лікарського товариства* (1887), член-кореспондент *Краківської Академії знань* (1889).

У полі наукових зацікавлень – анатомія залоз внутрішньої секреції, серцево-судинної системи; вивчення особливостей кровопостачання різних органів, зокрема спинного мозку людини; порівняльна анатомія ссавців; порівняльна анатомія членистоногих; удосконалення методів виготовлення постійних анатомічних препаратів, зокрема з використанням оригінальної маси для наливки судин, консервації анатомічних препаратів формаліном. Удосконалив метод імпрегнації нервових клітин солями важких металів.

Автор бл. 40 наукових праць, серед яких словник медичної термінології, енциклопедичні статті, 2 монографії про реформування вищої ветеринарної освіти. Підготував трьох професорів. Основні праці: “Про потребу істотної реформи ветеринарних студій” (*O potrzebie zasadniczej reformy studyów weterynaryjnych*, 1890), “Про організацію клітини” (*O organizacji komórki*, 1892), “Про застосування парафіну до приготування анатомічних препаратів тривалого зберігання” (*O zastosowaniu parafiny do sporządzania trwałych preparatów anatomicznych*, 1895) та ін.

Помер у Львові, унаслідок септичного зараження після бальзамування.

Володимир Манько, Юрій Кривко, Олександр Луцик

КАДИРОВА ЛАРИСА (нар. 10.09.1943) – артистка театру і кіно, театрознавець, педагог. Народна артистка України (1982), лавреат Національної премії ім. Т. Шевченка (2009).

Народилася в Ташкенті. Закінчила середню школу № 21 м. Львова, 1963 – акторську студію при театрі ім. М. Заньковецької (педагоги *Б. Тяго, О. Рінко, А. Ротенштейн*), 1981 – театрознавчий факультет (курс *А. Полякова*) Київського

Лариса Кадирова в ролі Донни Анни, Федір Стригун у ролі Дон-Жуана. 1971 р. Архівне фото

